

Güncel Veriler Işığında Tlos Antik Kenti Tiyatrosu ve Meclis Binası Yapı Kompleksi

Taner Korkut* - Çilem Uygun** - Bilsen Özdemir***

Öz

Lykia Bölgesi sınırları içerisinde yer alan Tlos Antik Kenti Akdağlar'ın batı yamacında, Eşen Vadisi'ne hâkim bir noktada konumlanmıştır. Kentin kuzeyinde Araxa, kuzeydoğusunda Oinoanda, güneyinde Xanthos, güneybatısında Pınara ve batısında Telmessos antik yerleşimleri bulunmaktadır. 19. yüzyıl seyyahları tarafından ilk kez keşfedilen kentte 20. yüzyıl sonlarında başlayan yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları, bölgenin yerleşim tarihçesinin Yunan mitolojisine dayandırılan kuruluş hikayesinden daha erkene uzandığını ortaya koymuştur. Kent merkezinde Neolitik Dönem'den Osmanlı Dönemi'ne kadar kesintisiz süren bir yerleşim kronolojisi izlenmektedir. Uzun soluklu yerleşim sürecinde engebeli topografyanın da etkisiyle devşirme malzeme kullanımı artmış ve girift bir mimari plan uygulanmıştır.

Bu çalışmada, kentin önemli kamu yapılarından biri olan tiyatrodaki gerçekleştirilen güncel araştırmalardan elde edilen sonuçlar yapının mimari evreleri ve kentin şehircilik anlayışı çerçevesinde yorumlanmıştır. Kuzey ve güney analemmadaki kazı çalışmaları sonrasında tiyatronun planı yenilenmiş ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi kullanım evresine ait bir çeşme yapısı açığa çıkartılmıştır. Makale kapsamında değerlendirilen bir diğer yapı ise kentte şimdiye kadar lokasyonu yapılamayan bouleterion ve prytaneion işlevli olarak kullanıldığı düşünülen mekânlardır. Akropolün doğu yamacında konumlanan yapı iki büyük mekândan oluşur ve Bizans Dönemi'nde sur duvarı içerisine entegre edilmiştir. Kazı çalışmaları sonrasında Helenistik Dönem'de inşa edilen ve MS 4. yüzyıla kadar kullanılan, nişli cephe düzenlemesiyle özgün mimari plana sahip görkemli bir yapı kompleksi açığa çıkartılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lykia, Tlos, Tiyatro, Bouleterion, Prytaneion.

The Theater and Assembly Building Complex of Tlos in the Light of New Discoveries

Abstract

The ancient city of Tlos, within the borders of the Lycian Region, is located on the western slope of the Akdağlar, at a point overlooking the Eşen Valley. Its neighboring cities were Araxa to the north,

* Prof. Dr., Taner Korkut, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Antalya/TÜRKİYE, tkorkut@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0001-9810-231X

** Doç. Dr., Çilem Uygun, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Hatay/TÜRKİYE, cilemuygun@mku.edu.tr ORCID: 0000-0002-7818-0641

*** Doç. Dr., Bilsen Özdemir, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Nevşehir/TÜRKİYE, bilsenozdemir@nevsehir.edu.tr ORCID: 0000-0002-5639-2088

Oinoanda to the northeast, Kadyanda to the northwest, Xanthos to the south, Pınara to the southwest and Telmessos to the west. The survey and excavations started in the late 20th century in the Tlos ancient city, which was discovered by travelers in the 19th century, revealed that the settlement history of the region goes back earlier than the foundation story based on Greek mythology. In the city center, a continuous settlement chronology is seen from the Neolithic Period to the Ottoman Period. In the long-term settlement period, the use of spolia materials increased with the effect of the rugged topography and an intricate architectural plan was applied.

The results obtained from the recent research carried out in the theater, which is one of the important public buildings of the city, are interpreted in this study within the framework of the architectural phases of the building and the urbanism of Tlos. The plan of the theater was redrawn and a fountain structure, which is dated to the Early Roman Imperial Period, was unearthed after the studies of excavation in the south and north analemma. The other building evaluated in the article is thought to be used as the bouleuterion and the prytaneion, which are previously undefined. The building, located on the eastern slope of the acropolis, has two large room, and was integrated into the fortification wall during the Byzantine Period. A large building complex having original plan with niched facade, which built in the Hellenistic Period and used until the 4th century AD, was unearthed after the excavations.

Keywords: Lycia, Tlos, Theater, Bouleuterion, Prytaneion.

Giriş

Muğla ilinin Seydikemer ilçesine bağlı Yakaköy Mahallesi sınırlarında yer alan Tlos Antik Kenti¹ Teke Yarımadası'nı içine alan Lykia Bölgesi'nin iç kesimlerinde, Eşen Vadisi'ni doğu yönden sınırlandıran Akdağların batı yamacında kurulmuştur. Kentin kuzeyinde Araxa, kuzeydoğusunda Oinoanda, güneyinde Xanthos, güneybatısında Pınara ve batısında Telmessos antik yerleşimleri bulunmaktadır (Resim 1). Yerleşim tarihi Prehistorik Dönemlere kadar uzanan Tlos, Helenistik Dönem'de kurulan Lykia Birliği'nin üç oy hakkına sahip altı büyük kenti arasında yer alır. Diğer Lykia kentleri gibi 19. yüzyıl başlarında Avrupalı gezginler tarafından keşfedilmesine karşın kentte ilk bilimsel kazı çalışmaları 2005 yılında başlamış, bu çalışmalardan elde edilen bulgular yalnızca Lykia Bölgesi yerleşim tarihini değil, Anadolu'nun kıyı kesimlerindeki Neolitik Dönem yerleşimlerinin iç bölgelerle olan ticari ve kültürel ilişkilerini yeniden yorumlamaya da olanak sağlamıştır². Kazılardan elde edilen veriler kentün Yunan mitoslarıyla açıklanan kuruluş tarihçesinin Hitit metinlerindeki "Tlawa" eşleştirmesinden daha erken bir sürece uzandığını da kanıtlamıştır.

Kentin köklü geçmişi, günümüzde kent merkezinin farklı noktalarında yer alan yapı ve kalıntılarla Tlos'un şehircilik anlayışının iyi bir biçimde analiz edilmesine fırsat vermektedir. Bu bağlamda kentte Klasik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar devam eden bir gelişim ve dönüşümün izleri de saptanmıştır. Tlos, Eşen Ovası'na Akdağların engebeli batı yamaçlarından bakan ve bu konumuyla da pek çok şehirden ayrılan bir yerleşim modeline sahiptir³. Buna göre kentün yerleşim kimliğini şehir merkezinin batısını doğal yapısıyla sınırlandıran akropol kayalığı ve onun etrafında doğu-batı eksenli yerleştirilen yapılar belirlemektedir. Akropol kayalığı ve eteğindeki stadion düz-

1 Tlos Antik Kenti kazı etkinlikleri T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Akdeniz Üniversitesi izin ve desteklerinde sürdürülmektedir. 2021 kazı çalışmalarına ayrıca Türk Tarih Kurumu da destek sağlamıştır. Adı geçen kurum ve temsilcilerine burada ayrı ayrı teşekkür ediyoruz.

2 Tlos Antik Kenti kazı ve araştırma sonuçları için bk. Korkut 2015a.

3 Korkut 2015b, 67; Korkut-Uygun 2017, 236-248.

lüğü kentin en erken yerleşim izlerine dair arkeolojik buluntuların saptandığı alanlardır. Bununla birlikte aynı alanda urbanistik gelişime dair veriler Klasik Dönem'den itibaren başlamaktadır. Akropolde bulunan polygonal duvarlar ile farklı kullanımlara işaret eden kaya mimarisi bu süreçte dynastik saray etrafındaki yerleşimin en belirgin izleridir. Diğer yandan akropolisin dynastik saray ile saptanan yönetsel işlevinin yanı sıra farklı mezar tipleriyle bir nekropol alanı olarak kullanımını da kentin yine bu dönemdeki şehircilik anlayışının karakteristik bir yansımasıdır.

Helenistik Dönem'le birlikte başlayan büyük değişim daha çok akropolisin eteklerinden doğu yöne doğru uzanan alanda ortaya çıkan kamusal yapılarla kendini göstermektedir. Meclis binası ve tiyatro olmak üzere stadion, gymnasion ve palaestra gibi yapılar ile tiyatro önündeki agora kentin Helenistik Dönem silüetini belirleyen başlıca alanları oluşturmaktadır (Resim 2). Roma Dönemi'ne gelindiğinde ise bu ana hattaki yapılara stadion düzlüğüne inşa edilen çeşme yapısı, dükkânlar, galeriler, hamamlar ve Kronos'a adanmış bir tapınak eklenmiş ve böylece kent bu dönemdeki son şeklini almıştır. Roma Dönemi'nde hemen her yapı özellikle deprem gibi zorunlu sebeplerden ötürü kendi içerisinde bazı değişimler yaşamıştır. Bu süreçten sonraki en büyük değişim siyasi ve sosyal hayatta yaşanan yenilikler sebebiyle Bizans Dönemi'nde gerçekleşmiştir. Akropolü çevreleyen surlar ile akropol eteklerindeki yerleşim alanları ve kent merkezine eklenen bazilika Bizans Dönemi'nde yaşanan değişimin en somut göstergeleri olmuştur. Ayrıca bunların yanı sıra Roma Dönemi'ne tarihlendirilen bazı yapılarda gerçekleşen dönüşümler Tlos Antik Kenti şehirciliğinin Bizans Dönemi'nde yaşadığı değişimleri anlamamıza olanak sağlamaktadır.

Tlos Antik Kenti'nin kesintisiz bir yerleşim alanı olarak seçilmesi hiç şüphesiz kentin gerek yaşam kaynakları bakımından zenginliği gerekse jeopolitik konumuyla doğrudan ilintilidir. Böylece kentin urbanistik yapısında her dönemde önemli değişimler de yaşanmıştır (Resim 3). Örneğin Ege ve Akdeniz coğrafyasında Helenistik Dönem ile birlikte merkezdeki bir agora etrafında genişleyen kent planlaması diğer Lykia şehirlerinde olduğu gibi Tlos'ta da tercih edilmiştir. Söz konusu şehircilik anlayışı ile bağlantılı olarak sakral, sepulkral ve profan yapı grupları kentsel planlama içerisinde yeniden düzenlenmiştir. Kent merkezini doğu yönden sınırlayan tiyatro yapısı ile batı yöndeki akropolün yamacında konumlandırılmış meclis binası yapı kompleksi, Helenistik Dönem'den günümüze ulaşan en önemli mimari kalıntıları oluşturmaktadır.

Tiyatro

Yamaca yaslanmasına karşın yanlardan tonozlarla yükseltilen iki *cavealı* kent tiyatrosu *summa caveas*ındaki tapınak yapısıyla özgün bir mimari planlamaya sahiptir⁴. Kentin geniş *territoryum* alanındaki nüfus potansiyeli ile paralellik gösteren yapı yaklaşık 6000 kişilik kapasitesiyle Lykia'daki büyük ölçekli tiyatrolar arasında yerini alır (Resim 4). Kuzey yöndeki parodos girişinde bulunan İmparator Augustus Dönemi'ne tarihli tamirat yazıtından da anlaşıldığı üzere tiyatronun ilk yapım evresi Helenistik Döneme kadar geri gitmektedir⁵. Tiyatro *caveasının* yamaca yaslanmış at nalı formu ve proskenion düzenlemesinin işçiliği ile sahne binasının hemen kuzey girişi önünde in situ olarak duran I. Ptolemaios hükümdar kültüyle ilişkili heykel altlığı, tiyatronun Roma İmparatorluk Dönemi öncesindeki varlığının diğer kanıtlarındandır⁶.

4 Genel olarak Tlos tiyatrosu için bk. Korkut-Özdemir 2019, 797-818.

5 MÖ 1.yüzyılın son çeyreğine tarihlenen tamirat yazıtı için bk. Tekoğlu-Korkut 2020, 97-99 fig. 3.

6 Korkut 2015a, 41; Özdemir 2016, 210-212.

Bugüne kadar tiyatrodaki gerçekleştirilen çalışmalardan elde edilen bulgular yapının ilk inşa evresinin Tlos'un Helenistik Dönem şehircilik anlayışıyla örtüşmektedir. Ancak tiyatronun Roma Dönemi kullanımıyla bağlantılı olarak farklı evrelerdeki değişimleri kapsayan pek çok veri de bulunmaktadır. Bunlardan güney parodos girişinde ele geçen ve MS 141 depreminden sonra Rhodiapolis'li hayırsever Opramoas'ın kente yaptığı yardımları anlatan yazıtta⁷, tiyatronun yapımına 60.000 gümüş denarius bağışlandığı bildirilmiştir. Sahne binasından günümüze ulaşan büyük bir yazıtlı levhada ise Tlos vatandaşı Titus Marcus Titianus Deioterianus'un, proskenion'u temelinden itibaren ayağa kaldırdığı ve yapıyı Tanrı Kronos ile İmparator Antoninus Pius ve onun çocuklarına ithaf ettiği vurgulanmıştır⁸. Söz konusu yazıtın tarihi ile paralellik gösteren buluntular arasında scaenae fronsa ait heykeller, girlandlı friz kuşağı ve postskene cephesini süsleyen Kronos agonlarıyla bağlantılı yazıtlı heykel altlıkları örnek gösterilebilir⁹. MS 2. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlendirilen bu yazıtlardan da anlaşılacağı üzere tiyatro binası en büyük değişimini bu dönemde yaşamıştır.

Diğer yandan summa caveanın orta aksında doğuya yönlendirilmiş *templum in-antis* planlı dor düzenindeki tapınak, agoranın güneyinde yer alan Kronos Tapınağı ile kent merkezinin kuzey-doğusundaki Meşedibi mevkinde bulunan tapınağın da içinde bulunduğu Tlos'un üç önemli dinsel yapısından biridir. Roma İmparatorluk Dönemi tiyatrolarından bilinen tiyatro-tapınak kompleksi mimari uygulamasının Anadolu'daki nadir örneklerinden biri olan tapınak Erken Augustus Dönemi'nde inşa edilmiştir¹⁰. Bu tarih Kronos Tapınağının ilk inşa evresiyle de çağdaştır¹¹. Kronos Tapınağında da benzer şekilde *templum in-antis* planı tercih edilmiş, ancak burada Roma mimarisi geleneğinde ön cephe merdivenlerle vurgulanmıştır. Ancak tiyatro tapınağı, yapının batı duvarındaki yazıttan da anlaşıldığı üzere tanrı Apollon'a adanmıştır. Tiyatronun günümüze ulaşan planı Lykia Bölgesinde birçok kentin zarar gördüğü MS 141 depremi sonrasındaki onarımlarla şekillenmiştir. Bu süreçte birinci cavea ihtiyacı karşılamaya yetmeyince yapıya bir summa cavea eklenmiş ve böylece tapınağın naos kısmı tiyatronun içine dahil edilmiştir. Summa caveada da *cyma recta* ve *cyma reversa* profilleriyle biçimlendirilmiş oturma sıraları kullanılmıştır. Ancak bu bölümdeki işçiliğin *ima cavea*dan daha sade olduğu görülür. Örneğin oturma sıralarının klimakeslerle birleşim noktalarındaki aslan ayağı kabartmaları farklı stil ve formda işlenmiştir. Bunlar arasında tamamlanmadan, yarı mamul şeklinde bırakılmış örnekler de bulunmaktadır.

Tiyatrolar ve tapınaklar hem toplanma hem de tapınmaya yönelik sakral yapılar olduğu için Helenistik Dönem'den itibaren her iki yapı planlamasında bir birliktelik söz konusudur. Ancak tiyatro ve tapınak birlikteliği farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Helenistik Dönem örneklerinde tapınak ve tiyatrolar daha çok birbirinden bağımsız yapı olarak tasarlanmıştır. Bergama tiyatro tapınağı bu durumu anlatan en iyi örneklerden biridir¹². Bu gelenek daha sonra Roma Dönemi'nde de sürdürülmüştür. Örneğin Erken Roma Dönemi'nde Stratonikeia'da inşa edi-

7 Kazı çalışmaları esnasında ele geçen yazıt parçaları ışığında Opramoas yazıtının yeniden değerlendirilmesi için bk. Tekoğlu-Korkut 2020, 100-104.

8 Tekoğlu-Korkut 2020, 98-100.

9 Korkut-Özdemir 2019, 823 fig. 16-17.

10 Korkut-Özdemir 2019, 810-811.

11 Kronos Tapınağı için bk. Uygun 2018, 514.

12 Maischberger 2012, 243-247.

len tiyatro tapınağı¹³ summa caveanın uzağında kalmıştır. Buna karşın Erken Roma Dönemi'nden itibaren bazı tiyatrolarla tapınakların iç içe girdiği de görülmektedir. Roma'daki Pompeius tiyatrosu bu yeni anlayışın öncülerindendir¹⁴. Fakat bu yeni planlama Anadolu'da pek tercih edilmemiştir. Bundan dolayı Anadolu'da tiyatrolarla organik bağı olan çok az sayıda tapınak günümüze ulaşmıştır. Patara tiyatrosu bu yeni geleneğin temsilcilerindendir¹⁵. Ancak burada küçük bir naiskos şeklinde tasarlanan tapınak üst caveanın dışından analemma duvarına iliş-tirilmiştir. Tlos tiyatro tapınağı ise bu yeni gelenek içinde ayrı bir konum ve öneme sahiptir. Tlos ante tapınağının naos kısmı tamamen summa caveanın içinde kalmıştır. Ayrıca analemma duvarının hizasından ayrılan pronaosun da summa caveadaki tapınak podyumu üzerinde olmasıyla bütünlük bozulmamıştır.

Helenistik Dönem kökenli tiyatrolarda sahne binası ve cavea bağımsız planlandığı için daha sonraki dönemlerde ihtiyaç duyulan onarım ve plan revizyonlarını yapmak kolay olmuştur¹⁶. Tlos tiyatrosunun güney analemmasındaki tonozlu mekân ile kuzey analemmadaki havuzlu çeşme bu uygulamalara örnektir (Resim 5-6). Benzer bir mimari düzenleme Kaunos tiyatrosundan bilinmektedir¹⁷. Çeşme yapısı kuzey analemma duvarının dışına eklenen ve uzunluğu yaklaşık 5 metreyi bulan duvar ile sınırlandırılmıştır (Resim 6). Duvarın en üstünde nitelikli kireç taşından, 4 kademeli silme profiliyle süslü 3,70 m uzunluğunda 40 cm yüksekliğinde blok dizini bulunmaktadır. Duvarın önüne birbirine harç ile bağlanan dikdörtgen bloklardan 2,39 x 2,80 m ölçülerinde, 38 cm derinliğinde bir havuz eklenmiştir. İki sıra halinde örülen havuz duvarının ortasına, batı duvarında daha sık olmak üzere dikey künkler yerleştirilmiştir (Resim 7). Havuzdan taşan su, bu künkler yardımıyla tahliye edilmiştir. Havuz tabanı köşeli ve birbirinden farklı ölçülerde kireç taşı levhalarla kaplanarak yalıtım sağlanmıştır. Diğer yandan güney yönde sahne binasının arkasından devam ederek agoraya doğru uzanan bir tahliye kanalı daha oluşturulmuştur (Resim 8-9). Basit mimari düzenlemeye sahip havuzlu çeşme doğu duvarındaki profilli bloklar üzerine yerleştirilen onurlandırma yazıtı ile MS 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenmektedir. Roma İmparatoru Claudius Dönemi'ne ait olan bu yazıtta Tlos halkının Lykia valisi Quintus Veranus ile İmparator Tiberius Claudius Germanicus'u onurlandırdığı anlatılmaktadır.

Meclis Binası Yapı Kompleksi (Bouleuterion ve Prytaneion)

Tlos Antik Kenti şehirciliğinin yorumlanmasında büyük öneme sahip diğer bir yapı ise kentte varlığı daha önce sadece epigrafik verilerle bilinen bouleuterion ve prytaneion binalarıdır¹⁸. Akropolü çevreleyen Bizans Dönemi sur duvarının doğu yamaçtaki bölümünde farklı duvar örgüsü tekniğiyle dikkat çeken iki büyük mekânlı yapı kompleksi (Resim 10-11), mimari detayları ve konumu dikkate alınarak başlangıçta bouleuterion ve prytaneion olarak tanımlanmıştır¹⁹. Güney yönde bulunan mekânın oturma sıralarına ait yatakların kalıntılarında tamamlanan

13 Sögüt 2019, 49-52.

14 Packer-Burge-Gagliardo 2007, 506.

15 Piesker 2012, 185-192.

16 Alanyalı 2009, 91.

17 Işık 2011, 17-19.

18 TAM II, 582.

19 Korkut 2015a, 84-87.

cavea düzenlemesi ile bouleterion olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bouleterion yapısı Bizans Dönemi'nde farklı amaçlarla kullanıldığından işlevini kaybetmiştir. Ayrıca yapının doğu duvarı Bizans Dönemi'nde inşa edilen sura entegre edildiğinden orijinal dokuda günümüze ulaşmamıştır. Ancak meclis binasının doğu yöndeki her iki girişi de zemin seviyesinde korunmuştur.

Kuzey yönde kalan ve prytaneion olarak kullanıldığı düşünülen mekânın Helenistik Dönem özellikleri gösteren orijinal duvar sisteminin yaklaşık 35 m uzunluğunda ve 9,65 m yüksekliğindeki bir bölümü doğu yönde günümüze kadar sağlam olarak ulaşmıştır. Hemen hemen eksiksiz olan doğu cephe duvarında düzgün kesilmiş bloklardan genelde iki sıralı taş örgü sistemi tercih edilmiş olup kısmen de belirli aralıklarla tek sıra halinde yatay konumlandırılmış bloklar kullanılmıştır. Kazı çalışmaları öncesinde yapıya stadion diazomasından tek bir kapıyla girildiği düşünülmüştür. Ancak içeride biriken dolgunun ve diazoma üzerindeki sur yıkıntısının temizlenmesiyle güney yönde bulunan bouleterion mekânından başka bir kapıyla da yapıya giriş sağlandığı görülmüştür.

Anıtsal bir mimari planlama sergileyen prytaneion bölümü kuzey ve güney yönlerde olmak üzere iki odadan oluşmaktadır. 2019-2021 yılları arasında burada gerçekleştirilen kazı çalışmaları esnasında yüksekliği 10 metreye kadar ulaşan dolgu katmanının kaldırılmasıyla bu odaların farklı amaçlarla kullanıldığı anlaşılmıştır. Her iki odanın duvarları zemin katında apsidal ve kare formda düzenlenmiş nişlerle yükseltilmiştir. Nişler kendi içinde dönüşümlü olarak planlanmış, bu sistem kuzeydeki odada gözlemlendiği üzere birinci katta da devam ettirilmiştir. Örneğin zemin katın apsidal planlı nişinin üzerine kare planlı birinci kat nişi yerleştirilmiştir. Görsel açıdan zenginlik yaratan bu uygulamanın diğer bir amacı da yüksekliği 9 metrenin üzerine çıkan yapının statüğünü kuvvetlendirmektir. Güney yöndeki odanın birinci katında ise söz konusu nişlere yer verilmemiştir.

Kuzey mekânın 19x17,60 m ölçülerindeki güney odasına biri doğudan diğeri güneyden olmak üzere iki kapıyla yaya trafiği yönlendirilmiştir. Buradan da kemerli açıklıklarla 12,30x17,60 m ölçülerindeki kuzey odaya geçiş sağlanmıştır (Resim 12). Her iki odanın inşasında kent inşaat mimari geleneğine dair unsurlar izlenmektedir. Bunlardan ilki anakaya ve örgü duvar tekniğinin birlikte kullanılmasıdır. Klasik Dönem kaya mezarlarında applike cephe düzenlemesinde gözlemlenen bu teknik, akropolü çevreleyen savunma duvarlarından da anlaşıldığı üzere Bizans Dönemi sonuna kadar devam ettirilmiştir. Diğer bir özellik ise polygonal kesimli taşların kullanımındaki sürekliliktir.

Güney yöndekinden farklı olarak iki katlı inşa edilen kuzeydeki odanın birinci katının batı duvarına eklenmiş bir merdivenli mekândan çıkış verilmiştir. Ancak bir kişinin kullanabileceği genişlikte olan merdiven boşluğunun ışık ve hava ihtiyacı küçük bir pencereyle giderilmeye çalışılmıştır. Üst kata yaya trafiğinin verilmesi buradaki nişlerin aktif olarak kullanıldığına ve buraya olasılıkla da ahşap konstrüksiyondan bir zemin düzenlemesinin eklendiğine işaret etmektedir. Sundurma biçiminde olduğu düşünülen bu zeminin alt kattaki podyumların üzerine konulan postamentlerle taşındığı kazılar sonucunda kesinleşmiştir. Dış kısmı *cyma recta* ve *cyma reversa* profilleriyle süslü kireç taşı levhalarla kaplanan ayakların tahrip olan örneklerinden iç kısmının moloz taş ve tuğla ile kuvvetlendirildiği, postamentleri taşıyan köşe noktalara da konglomera blokların yerleştirildiği anlaşılmıştır. Postamentlerden üç tanesi in situ olarak yerinde korunmuş olup bunlardan sadece bir tanesi tam profil vermektedir (Resim 13). Standart ölçülerde tekrar

eden podyum çıkıntılarının üst kısmı da yanları gibi levhalarla kaplanmıştır (Resim 14). Daha sonra sökülmüş levhaların ölçüleri ve nasıl sabitlendikleri harç yatağına bıraktığı izlerden rahatlıkla anlaşılmaktadır.

Podyumun bitiminde in situ olarak korunan ve doğuya doğru orijinal dokusu bozularak da olsa devam eden ince kireç taşı zemin plakalarının üzerindeki yoğun ahşap kalıntısı içeren küllü tabaka, Roma Dönemi kullanım evresinin büyük bir yangınla son bulduğunun göstergesidir. Zeminde bol miktarda çivi, menteşe ve kilit sistemine ait aksamalar ele geçmiştir. Ahşap konstrüksiyonlardan bilinen bu metal objelerden yola çıkarak nişlerin Bizans Dönemi'ne kadar aktif olarak kullanıldığı önerilebilir. Ancak kuzey odadaki orijinal zemin döşemesi güneyde devam etmez. Bunun nedeni kuzeye kıyasla daha kalın plakalarla kaplanan güneydeki zeminin Bizans Dönemi'nde sökülerek sur duvarında kullanılmasıdır. Yapının dışındaki sur yıkıntısında ele geçen benzer zemin blokları bu görüşü doğrulamaktadır. Güneydeki oda sadece zemin döşemiyle değil tek katlı niş düzenlemesiyle de kuzeydekinden ayrılır. Üst katın zeminini taşıyan podyuma bu nedenle güneyde gerek duyulmamış ve böylece kullanım alanı genişlemiştir.

Kuzey mekânın her iki odasındaki kazı çalışmaları esnasında çok sayıda ve çeşitli nitelikte mimari süsleme elemanlarına ait parçalar ele geçmiştir. Aralarında doğu yamaçtaki kaya mezarlarının cephelerine monte edilen blokların da yer aldığı bu buluntu grubu içerisinde sütun gövdeleri ve başlıkları, kaplama levhaları, friz parçaları, geison bloklarına ait sima süslemeleri gibi çeşitli fonksiyonda mimari parçalar tespit edilmesine karşın iç mimari düzene ilişkin restitüsyon önerisi sunacak nitelikte sağlam parça ele geçmemiştir (Resim 15). Duvarların kalitesiz yüzey dokusu kentin hamam yapılarında olduğu gibi kaplama levhaları ve freskolarla görsel kalitenin artırıldığını düşündürmektedir. Roma mimarisinde ucuz ve pratik olduğu için tercih edilen bu uygulamanın yapı elemanlarında da kullanıldığı kazıda ele geçen sütun tamburundan anlaşılmıştır. Kalitesiz yüzey dokusu nedeniyle yivleri alçı bezeme ile verilen sütun tamburu antik dönemde niteliksiz malzemelerin görsel açıdan nasıl zenginleştirildiğini göstermesi açısından önemlidir (Resim 16).

Bizans Dönemi suruna dahil edilen yapının fiziki müdahalelerle uzun süre kullanılması kazı çalışmaları esnasında karışık buluntu grubunun bir arada görülmesinde etkili olmuştur. Örneğin akropolün üst kodundaki mezarların buluntuları ile Bizans Dönemi'ne ait malzemeler aynı tabakada belgelenmiştir. Buluntu grubunun alt tarihi ise taş balta örnekleriyle Kalkolitik ya da Tunç Çağlarına kadar inmektedir. Böylece stadion düzlüğünde Demir Çağ'dan Neolitik Döneme kadar kesintisiz devam eden yerleşim sürecine ait buluntuların benzerleri akropol kazılarının genel kontekstine uygun olarak bu kez meclis binası yapı kompleksinde (Resim 17) kendini göstermiştir²⁰. Lykia Bölgesi yerleşim tarihinin Tlos kent merkezi ve teritoryumunda tespit edilen bulgularla daha erkene çekilmesi meclis binası yapı kompleksi kazı buluntularıyla da bir kez daha doğrulanmıştır. Dolgu içerisinde tespit edilen az sayıdaki Erken Demir Çağ seramiği Prehistorik Dönem buluntuları gibi yapıdan bağımsız yorumlanması gereken malzeme grubudur. Nitelik ve nicelik açısından çeşitlilik gösteren Klasik ve Helenistik Dönem seramikleri ise yapı kompleksini baudan sınırlayan yamaçtaki mezarlarla ilişkilidir. Yukarıdan akan malzeme grubu olarak nitelendirilebileceğimiz bu seramiklerle birlikte ele geçen çok sayıda Geç Antik Çağ ve Bizans Dönemi seramiği ise alanın farklı mimari uygulamalar ile kullanıldığı evrelere aittir (Resim 18). Fiziksel müdahalenin yoğunluğu meclis binası yapı kompleksinin ilk yapım

20 Korkut 2015a, 73-75; Korkut-Işın-Takaoğlu vd. 2018, 110-131; Korkut-Takaoğlu-Sezgin 2019, 25-44.

evresini belirlemek için gerekli stratigrafik buluntu kontekstinin tespitini engellemiştir. Güneydeki odanın batı duvarının önünde yapılan sondaj açmasında MÖ 2. yüzyıl seramikleriyle MS 6.-7. yüzyıla tarihli seramiklerin birlikte ele geçmesi buna örnek olarak gösterilebilir. Stadion diazomasına açılan kuzey yöndeki kapının dışında eutyhnteria bloğunun bitimine kadar inen sondajda ise daha homojen bir kontekstte Helenistik Dönem seramikleriyle karşılaşılmıştır.

Kent merkezini batı yönden sınırlayan akropolün batı yamacındaki tek kamu yapısı olan meclis binası yapı kompleksi Tlos'un Klasik Dönem sonrası ortaya çıkan şehircilik anlayışının en önemli temsilcilerindedir. Neredeyse çatı seviyesine kadar korunmuş mekânların iç kısmındaki dolgunun alınmasıyla bouleuterion ve prytaneion yapılarının birbirine bitişik halde aynı eutyhnterie podyumunda inşa edildiği görülmüştür. Bouleuterion bölümünde yarım daire formunda oturma sıralarından oluşan bir cavea düzenlemesine yer verilmiştir. İki odadan oluşan prytaneion bölümünün zemini aynı düzlemde tutulmuş olup duvarları tek ya da iki katlı niş düzenlemesiyle hareketlendirilmiştir (Resim 19). Söz konusu mimari planlama antik çağların kütüphane²¹ veya sebasteion²² gibi yapılarından da bilinmektedir. Bu tür yapıların zemin katlarındaki niş düzenlemeleri genelde heykellerin yerleştirildiği dekoratif alanlardır²³. Prytaneion bölümü kuzey odasının üst kat düzenlemesi ise bu alanın arşiv amaçlı da kullanıldığına işaret etmektedir. Bu doğrultuda meclis binası yapı kompleksinin iki katlı tasarlanmış kuzey mekânının prytaneion dışında arşiv/kütüphane işlevli kullanılmış olma olasılığı ihtimal dahilindedir. Böyle bir mimari düzenleme Lykia Bölgesi'nin önemli yerleşimlerinden Arykanda Antik Kenti'nde tespit edilmiştir²⁴.

Güneydeki bouleuterion mekânının batı duvarına, Bizans Dönemi'nde destek amaçlı kemerli galeriler eklenmesine rağmen düzgün derz hattına sahip orijinal duvar örgüsünün arka tarafta devam ettiği görülebilir durumdadır (Resim 20). Böylece yapı kompleksinin batı duvarı akropol yükseltisini çevreleyen Erken Bizans Dönemi surununun bir parçası olarak kullanılmıştır. Başlangıçta surların dışında kalan meclis binası yapı kompleksi, surların daha sonraki dönemlerde geçirdiği tamirat evresinde içinde kalmıştır. Yapı kompleksinin doğu duvarı aynı zamanda surları oluşturduğundan, surun gerisinde kalan mekânlar askerî fonksiyonu destekleyen üretim ve depolama hizmetlerine yönelik kullanılmıştır. Kazı çalışmaları esnasında ele geçen depolama kapları, ok ve mızrak ucu gibi askerî donanıma ait buluntular ile batı duvarına daha sonra eklenmiş küçük sarnıç bu düşüncüyü desteklemektedir. Diğer yandan meclis binası yapı kompleksinin iç kısmında basit duvarlardan oluşturulmuş küçük mekânlar alanın söz konusu kullanım evrelerine ait izlerdir. Bundan dolayı stadion diazomasından binaya giriş sağlayan kapı, örme bloklarla daraltılarak kullanılmaya devam etmiştir.

Meclis binası yapı kompleksi içerisinde tespit edilen mimari kalıntılar akropolün güney yamaçlarında oluşturulmuş Erken Bizans Dönemi yerleşimi ile bağlantılıdır. Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen ve diğer Lykia kentlerinde de sıkça görülen benzer sur yapılarının daha çok Arap akınlarına karşı savunma amacıyla MS 7.-8. yüzyıllarda inşa edildiği kabul edilmektedir²⁵. An-

21 Waelkens 2013, 138 şekil 3.

22 Trebenna sebasteionu için bk. Çevik-Varkıvaç-Kızgüt 2005, 39-42 fig. 66-77; Rhodiapolis sebasteionu için bk. Çevik 2008, 33.

23 İnan 1994.

24 Knoblauch-Witschel 1993, 246.

25 Peschlow 2006.

çak Tlos'un Bizans Dönemi yerleşim alanına giriş sağlayan ana kapısı üzerindeki yazıt söz konusu surların MS 5. yüzyılın ilk yarısından daha erken bir dönemde inşa edildiğini göstermektedir. Burada tespit edilen yazıt surların onarım evresine ait olup içeriğinde dönemin Lykia Valisi Phl. Kl. Spudasios Markeianos onurlandırılmıştır. Daha sonraki dönemlerde akropolü çevreleyen surların pek çok kez revize edildiği ve bu esnada yeni düzenlemelerin yapıldığı da bilinmektedir. Akropolün güney yamacındaki Erken Bizans Dönemi yerleşim alanında yaşanan en kapsamlı düzenleme MS 10. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bu dönemde mevcut yerleşim surların dışına taşınmış ve daha önceki pagan yerleşim alanları tekrar kullanılmaya başlanmıştır. Pagan yerleşim alanında kalan ve onarımlarla yeniden işlevsellik kazandırılan kent bazilikası Tlos'un yeniden canlanma sürecinin en güzel örneğidir. Tlos Antik Kenti şehircilik anlayışında yaşanan bu değişim artan nüfus yapısıyla bağlantılı olmalıdır. Ancak söz konusu nüfus artışının doğal bir gelişme olmadığı, aksine dışarıdan Tlos'a gelen bir göçle bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Sonuç

Pers istilası öncesinde başlayan ve Dynastik Dönem ile birlikte yeni bir boyut kazandığı görülen Likya Bölgesi şehircilik anlayışı Tlos Antik Kenti kazıları esnasında ulaşılan bulgular ışığında yeniden yorumlanmaya başlanmıştır. Her şeyden önce Geometrik ve Arkaik Dönem yerleşimlerinin Tlos'ta yoğun biçimde buluntu vermesi özellikle Xanthos ve Patara gibi diğer batı Likya kentlerinin yerleşim tarihi tartışmalarına daha gerçekçi biçimde yaklaşılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Tlos stadionu düzlüğünün merkezinde Kalkolitik Dönem, Tunç Çağı ve Erken Demir Çağ yerleşimlerine ait kalıntıların tabakalar halinde bulunduğu bir yerleşim alanı lokalize edilmiştir. Kazılar esnasında tespit edilen mimari kontekstin dışında farklı dönemlere ait seramik parçaları da Prehistorik Çağlara kadar geri giden bir yerleşim alanının varlığını doğrulamaktadır. Böylece bu alanın Helenistik Dönem'de stadion yapısına dönüştürülmeden önce Tlos'un erken dönemlerine ait höyük tarzı yerleşiminin merkezi olduğu kesinlik kazanmıştır. Klasik Dönem ile birlikte tüm Likya şehirlerinde yeni yerleşim alanları oluşturulmuştur. Söz konusu yerleşimler genelde yüksekçe bir tepe üzerine konuşlanmış ve kalın bir surla çevrelenmiştir. Tlos Antik Kenti'nde de Klasik Dönem ile birlikte stadyum düzlüğündeki geleneksel yerleşim alanının terk edildiği ve akropol yükseltisinin üzerinde merkezde bir bey kalesinden oluşan yeni bir yerleşimin oluşturulduğu bilinmektedir. Klasik Dönem yerleşim alanını çevreleyen surlar da kısmen günümüze ulaşmıştır.

Likya Bölgesi'ndeki şehircilik anlayışı Helenistik Dönem ile birlikte büyük bir değişime uğramış ve merkezdeki bir agora etrafında genişleyen yeni bir kent planlamasına geçilmiştir. Şehircilik anlayışında yaşanan bu değişimden Tlos Antik Kenti de etkilenmiştir. Böylece Klasik Dönem'de yerleşim alanı olarak seçilen akropol yükseltisi tamamen nekropol alanına dönüştürülmüştür. Akropolün doğusundaki düzlük ise çok işlevli stadion alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Akropolün doğu yamacına yaslanmış ve tek taraflı oturma tribünü anakayadan yontulmuştur. Oturma sıralarının üstündeki diazomaya yönlendirilmiş ve buradan giriş sağlanan meclis binası yapı kompleksi dönemin diğer kamu yapısıdır. Stadyum düzlüğünün hemen batısında agora ve dükkânlar konuşlanmıştır. Kentin merkezi konumundaki agoranın güneyinde tapınak ve güneybatısında ise gymnasion yapısına yer verilmiştir. Kent merkezinin en doğusundaki yamaca yaslanan tiyatro bu konumuyla kent merkezinin sınırını çizmektedir. Yukarıda ayrıntılı bir şekilde değinildiği üzere tiyatrodaki gerçekleştirilen güncel kazı ve belgeleme çalışmalarında yapının Helenistik Dönem'e uzanan ilk inşa evresinden Geç Roma Dönemi'ne

kadar süren uzun kullanım sürecindeki tamirat ve tadilat aşamalarına dair önemli veriler elde edilmiştir. Tiyatronun summa caveası üzerindeki tapınak ile kuzey analemmasındaki havuzlu çeşme kullanım evrelerine örnek olarak gösterilebilir.

Erken Roma Dönemi'nde Tlos'ta Tanrı Kronos onuruna bir tapınak inşa edilmiştir. Kentte bir Kronos kültürünün varlığı ve her yıl tanrının onuruna "Kroneia" şenliklerinin düzenlendiği ele geçen yazıtlardan bilinmektedir. Roma Dönemi öncesindeki yazıtlarda Kronos kültü vurgulanmamıştır. Diğer yandan Likya'da gök tanrısı olarak tapınan "Trggas"ın ismi de Roma Dönemi'nden itibaren kullanılmamıştır. Büyük olasılıkla Roma Dönemi öncesinde Tlos'ta gök tanrı Trggas'ın kültü egemen olmuştur. Roma Dönemi'nden itibaren Likya'nın gök tanrısı Trggas'ın yerini yine bir gök tanrı olan Kronos almış ve böylece her iki tanrı eş değer kabul edilmiş olmalıdır.

MÖ 2. yüzyılın ilk yarısında Likya Birliği'nin Roma tarafından resmen kabul edilmesinden MS 43 yılına kadar geçen süre içerisinde Likya iyi bir Roma müttefiki olarak bağımsızlığını korumuştur. İmparator Claudius yaşanan bazı gelişmeler sonucunda Likya'nın bağımsızlığına son vermiş ve bölgeyi bir Roma eyaletine dönüştürmüştür. Tlos bu yeni düzen içerisinde önemini koruyarak gelişmeye devam etmiştir. Hatta Likya yol güzergahları Tlos'un teritoryumundaki köy yerleşimlerini de kapsayacak biçimde yeniden düzenlenmiştir. Roma Dönemi'nde yaşanan bu gelişmelere rağmen Tlos'un mevcut urbanistik planında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Tiyatro ve meclis binası yapı kompleksi gibi mevcut kamu yapıları tamir edilerek kullanılmaya devam etmiştir. Özellikle, kentte yakın zamana kadar yalnızca yazıtlardan bilinen bouleuterion ve prytaneion yapılarının son dönem kazı çalışmalarıyla lokasyonunun kesinlik kazanarak mimari evrelerinin belirlenmesi kamu yapılarının kullanım sürekliliğini bilimsel olarak desteklemiştir.

KAYNAKLAR

Alanyalı 2009

Alanyalı, H. S., “Patara Tiyatrosu 2004-2008 Çalışmaları”, *Kültür Varlıklarının Belgenmesi*, ed. A. Çabuk-F. Alanyalı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, S. 1988, Eskişehir, 75-100.

Çevik-Varkıvaç-Kızgut 2005

Çevik, N.-Varkıvaç, B.-Kızgut, İ., “Roma Dönemi Kalıntıları”, *Trebenna Tarihi, Arkeolojisi ve Doğası*, ed. N. Çevik-B. Varkıvaç-E. Akyürek, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 31-80.

Çevik 2008

Çevik, N., “Rhodiapolis ve Kumluca Sınırları İçindeki Diğer Antik Yerleşimler”, *Arkeolojisi, Tarihi, Doğası ve Tarmıyla Kumluca Rhodiapolis*, ed. N. Çevik, Kumluca Belediyesi Yayınları, Antalya, 13-72.

Işık 2011

Işık, C., “Kaunos 2009 Çalıştay-Kazı-Araştırma-Restorasyon-Konservasyon-Onarım ve Arkeolojik Park Çalışmaları”, 32. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, C 1, Ankara, 17-32.

İnan 1994

İnan, J., *Boubon Sebasteionu ve Heykelleri Üzerine Son Araştırmalar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Knoblauch-Witschel 1993

Knoblauch, P.-Witschel, Ch., “Arykanda in Lykien. Eine topographische Aufnahme”, *Archäologische Anzeiger*, Berlin, 229-262.

Korkut 2015a

Korkut, T., *Tlos. Akdağların Yamacında Bir Likya Kenti*, E Yayınları, İstanbul.

Korkut 2015b

Korkut, T., “Şehircilik Anlayışı”, *Arkeoloji, Epigrafi, Jeoloji, Doğal ve Kültürel Peyzaj Yapısıyla Tlos Antik Kenti ve Teritoryumu*, ed. T. Korkut, Seydikemer Kaymakamlığı Yayınları, S. 1, Ankara, 65-147.

Korkut-Uygun 2017

Korkut, T.-Uygun, Ç., “Tlos Antik Kenti Şehircilik Anlayışı”, *Antik Dönemde Akdeniz’de Kırsal ve Kent*, ed. Ü. Aydınoglu-A. Mörel, Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, Mersin, 236-248.

Korkut-Işın-Takaoğlu vd. 2018

Korkut, T.-Işın, G.-Takaoğlu, T.-Özdemir, B., “Tlos Antik Kenti ve Teritoryumu Prehistorik Yerleşimleri”, *Bursa ve İlçeleri Arkeolojik Kültür Envanteri IV, Olympos Araştırmaları II, Uluslararası Mysia Olympos’u Araştırmaları Çalıştayı, 8-11 Mayıs 2014, Orhaneli- Bursa*, ed. M. Şahin, Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 110-131.

Korkut-Özdemir 2019

Korkut, T.-Özdemir, B., “Mimari Detaylarıyla Tlos Antik Kenti Tiyatrosu”, *Cevat Başarına 60. Yaş Armağanı*, ed. V. Keleş-H. Kasapoğlu-H. E. Ergürer-E. Çelikbaş-A. Yılmaz, Bilgin Kültür ve Sanat Yayınları, Ankara, 797-818.

Korkut-Takaoğlu-Sezgin 2019

Korkut, T.-Takaoğlu, T.-Sezgin, K., “Pre-Classical Habitation at Tlos, Lycia”, *Adalya*, 22, İstanbul, 25-44.

Maischberger 2012

Maischberger, M., “Der Dionysos-Tempel auf der Theaterterasse”, *Pergamon Panorama der antiken Metropole, Begleitbuch zur Ausstellung*, ed. R. Grüßinger, Michael Imhof Verlag, Berlin, 243-247.

Özdemir 2016

Özdemir, B., *Tlos Tanrıları ve Kültürleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Packer-Burge-Gagliardo 2007

Packer, J. E.-Burge, J.-Gagliardo, M. C., “Looking Again at Pompey’s Theater: The 2005 Excavation Season”, *American Journal of Archaeology*, 111, 3, Boston, 505-522.

Peschlow 2006

Peschlow, U., “Befestigungen lykischer Städte in spätantiker und frühbyzantinischer Zeit”, *III. Likya Sempozyumu, Antalya 7-10 Kasım 2005*, ed. K. Dörtlük, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 601-624.

Piesker 2012

Piesker, K., “Der Theatertempel”, *Das Theater von Patara. Ergebnisse der Untersuchungen 2004 bis 2008*, ed. K. Piesker-J. Ganzert, Ege Yayınları, İstanbul, 185-192.

Söğüt 2019

Söğüt, B., *Stratonikeia (Eskihisar) ve Kutsal Alanları, Stratonikeia Araştırmaları 5*, Ege Yayınları, İstanbul.

TAM II

E. Kalinka, *Tituli Asiae Minoris II. Tituli Lyciae Linguis Graeca et Latina Conscripti*, Wien.

Tekoğlu-Korkut 2020

Tekoğlu, R.-Korkut, T., “Activities of Euergesia from the Ancient City of Tlos”, *Philantropy in Anatolia through the Ages, The First International Suna İnan Kıraç Symposium on Mediterranean Civilizations, Antalya 26-29 Mart 2019*, ed. O. Tekin, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 97-109.

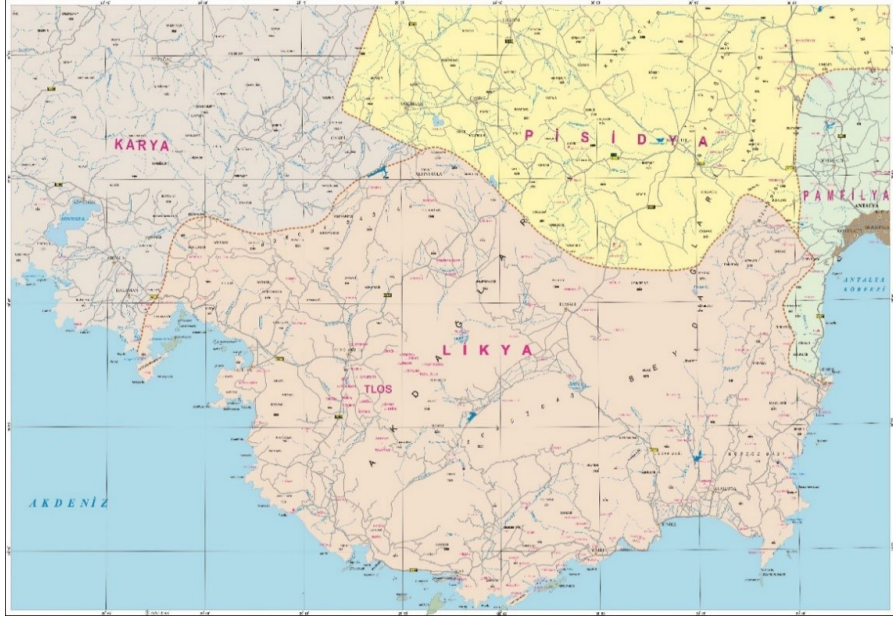
Uygun 2018

Uygun, Ç., “The Temple of Kronos at Tlos”, *Festschrift für Heide Froning*, ed. T. Korkut, B. Özen-Kleine, E Yayınları, Ankara, 511-530.

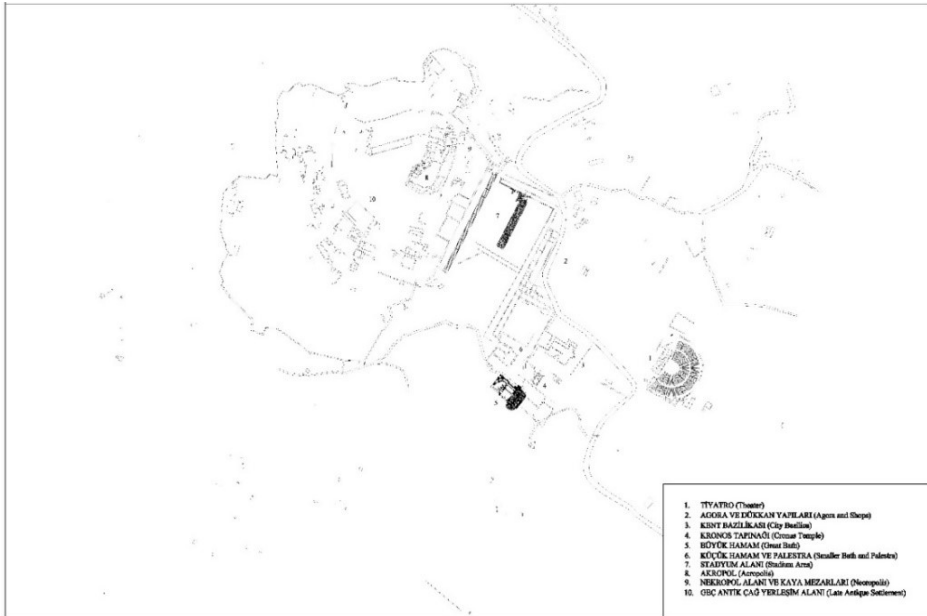
Waelkens 2013

Waelkens, M., “Sagalassos Antik Kenti: Titus Flavius Severianus Neon Kütüphanesi”, *Anadolu Kütüphaneleri*, ed. B. Yılmaz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Geleneksel El Sanatları/Bilim ve Felsefe Dizisi, Ankara, 135-171.

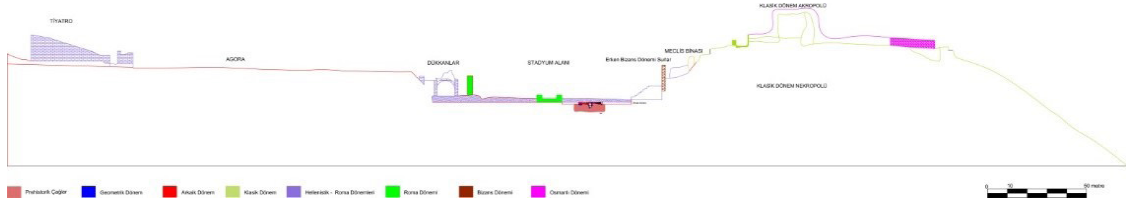
EKLER

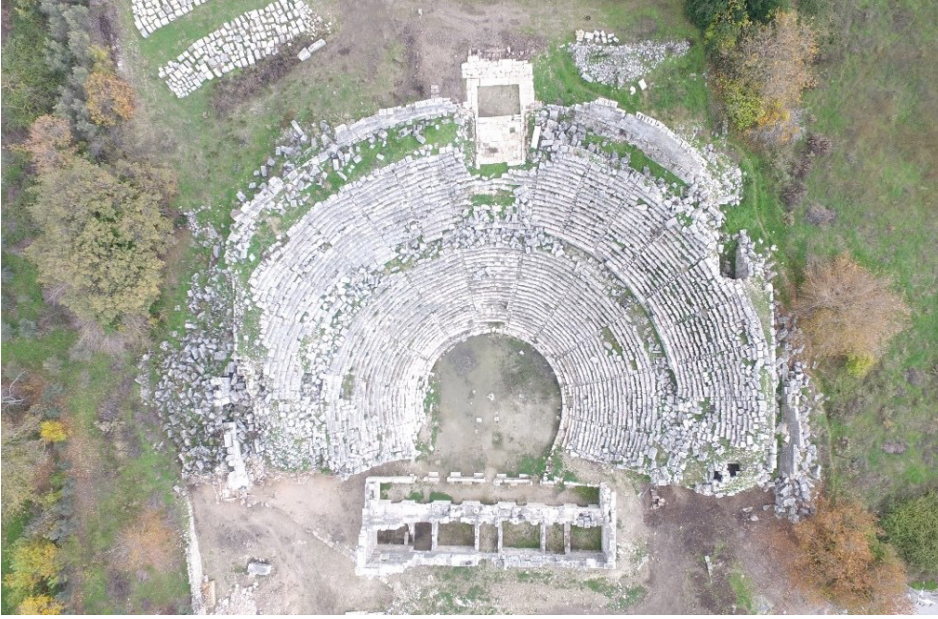
Resim 1: Tlos Antik Kenti Konum.

Resim 2: Kent Merkezi Harita.

Resim 3: Tlos Kent Merkezi Kronolojik Stratigrafisi.

Resim 4: Tiyatro.

Resim 5: Tiyatro Güney Analemma.

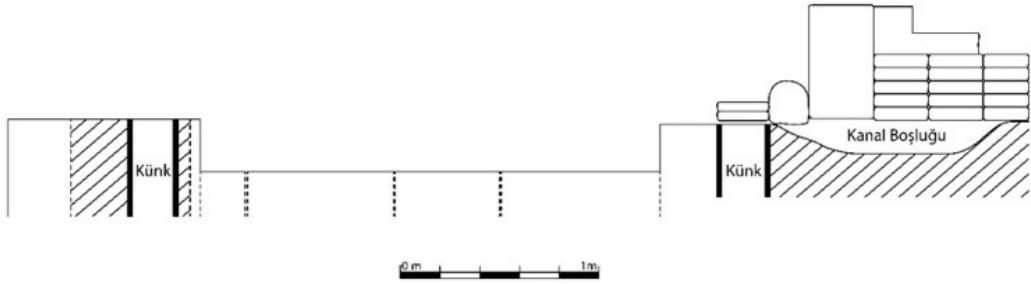
Resim 6: Tiyatro Kuzey Analemma.

Resim 7: Havuz Künk Sistemi.

Resim 8: Kanal ve Havuz.

Resim 9: Havuz Kuzey-Güney Kesit.

Resim 10: Meclis Binası Yapı Kompleksi Doğu Cephe Kazı Öncesi

Resim 11: Meclis Binası Yapı Kompleksi İç Mekanlar Kazı Öncesi.

Resim 12: Meclis Binası Yapı Kompleksi Kazı Sonrası.

Resim 13: Kuzey Mekan Podiyum ve Postamentler.

Resim 14: Kuzey Mekan Podiyum Detay.

Resim 15: Mimari Parçalar.

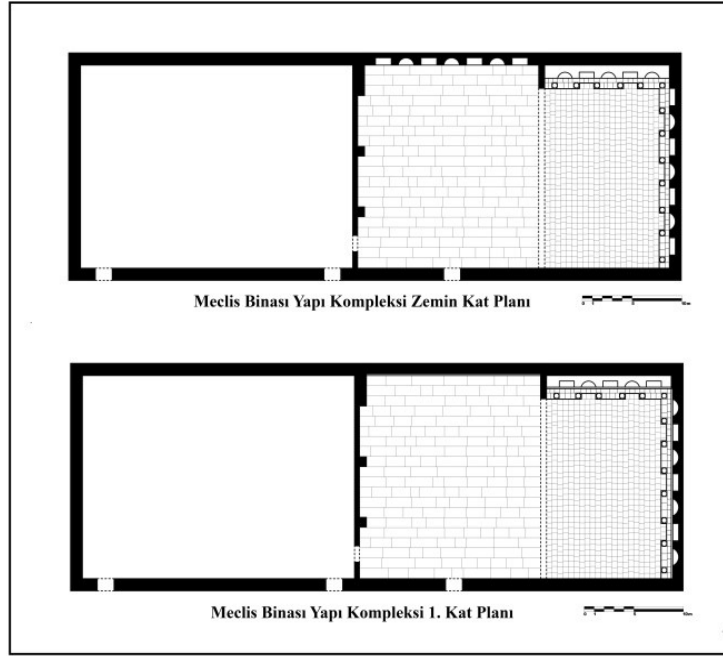
Resim 16: Sütun Tamburu.

Resim 17: Tunç ve Demir Çağ Seramikleri.

Resim 18: Roma ve Bizans Dönemi Seramikleri.

Resim 19: Meclis Binası Yapı Kompleksi Zemin ve 1. Kat Planları.

Resim 20: Bouleuterion ve Prytaneion Yapıları ile Bizans Dönemi Suru.